

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/26925,Konferencja-naukowa-Wolne-Zwiazki-Zawodowe-Wybrzeza-1978-1980-Gdansk-9-10-pazdzier.html>
02.03.2026, 15:54

Strona znajduje się w archiwum.

Konferencja naukowa „Wolne Związki Zawodowe Wybrzeża (1978-1980)” - Gdańsk, 9-10 października 2003 r.

09.10.2003

W dniach 9-10 października 2003 r. w Centralnym Muzeum Morskim w Gdańsku miała miejsce konferencja naukowa poświęcona XXV rocznicy powstania Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża. Organizatorami konferencji były: Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Gdańsku oraz Zarząd Regionu Gdańskiego NSZZ „Solidarność”. Patronat nad konferencją objęli: prezydent Gdańska Paweł Adamowicz oraz Przewodniczący Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” Janusz Śniadek.

Pierwszy dzień konferencji miał charakter naukowy. Obrady otworzył Prezes IPN prof. Leon Kieres, który w owacyjnie przyjętym przemówieniu wskazał na bezpośredni związek pomiędzy działalnością WZZ Wybrzeża a fenomenem polskiego Sierpnia '80 i powstaniem „Solidarności”. Prof. Leon Kieres przypomniał fragment deklaracji założycielskiej WZZ, w której jest mowa o tym, że celem ruchu jest odzyskanie państwa, a „społeczeństwo musi wywalczyć sobie prawo do demokratycznego kierowania swoim państwem”, „autentyczne związki i stowarzyszenia społeczne mogą uratować państwo, bo tylko przez demokratyzację prowadzi droga do scalenia interesów i woli obywateli z interesem i siłą państwa”. Prof. Leon Kieres podkreślił zarówno wizjonerstwo, jak i realizm działaczy WZZ, którzy podjęli się realizacji tego trudnego dzieła nie dla siebie, ale dla wszystkich Polaków, w imię „odpowiedzialności za wspólne dobro całego narodu”.

Referaty naukowców IPN koncentrowały się na genezie idei wolnych związków zawodowych w Polsce Ludowej, na podejmowanych przez władze próbach rozbicia grup inicjatywnych WZZ oraz działalności związkowców. Dr Janusz Marszałec z IPN Gdańsk sformułował tezę, że geneza WZZ Wybrzeża tkwiła głęboko w tragedii Grudnia '70. To właśnie Grudzień '70 zasadniczo przewartościował dotychczasowe postawy i wybory społeczeństwa Wybrzeża gdańskiego - a w konsekwencji doprowadził do zawiązania się grup opozycyjnych - w tym również WZZ. Dr Łukasz Kamiński z IPN Wrocław podjął trud omówienia stosunku przedsierpniowej opozycji demokratycznej wobec idei niezależnych związków zawodowych. Z przeprowadzonych przez niego badań (zwłaszcza analizy prasy niezależnej) wynika, że jakkolwiek kwestia robotnicza pojawiała się dość często w myśli politycznej opozycji, to już projekty tworzenia niezależnych od władz związków zawodowych były na ogół nieobecne. W prasie KOR-owskiej (głównie w „Robotniku”) zwracano uwagę na potrzebę tworzenia rad robotniczych na wzór hiszpański, które miały dopiero prowadzić do niezależnego ruchu związkowego. Natomiast Krzysztof Wyszowski i Joanna Duda-Gwiazda, współtwórcy wybrzeżowych WZZ, skupili się przede wszystkim na przybliżeniu oblicza ideowego Wolnych Związków Zawodowych. W swoich wystąpieniach wiele miejsca poświęcili problemowi obrony praw obywatelskich (w tym pracowniczych) w PRL. Zwrócili uwagę na kwestię dojrzałości obywatelskiej i patriotycznej robotników zaangażowanych w WZZ, dążących przede

wszystkim nie tyle do poprawienia własnej pozycji społecznej, a do zasadniczego przełomu społeczno-politycznego w PRL. Dr Sławomir Cenckiewicz z IPN Gdańsk omówił główne kierunki działań gdańskiej Służby Bezpieczeństwa wobec WZZ. Podkreślił rolę kilkunastu tajnych współpracowników SB w walce z trójmiejską opozycją w latach 1978-1980, zwrócił uwagę zwłaszcza na destrukcyjną działalność Edwina Myszka ps. „Leszek”, którego – na szczęście – już w 1979 r. udało się zdemaskować dzięki informacji przekazanej przez oficera SB, kpt. Adama Hodysza. Dr Jarosław Neja z IPN Katowice oraz dr Michał Paziewski z Uniwersytetu Szczecińskiego omówili natomiast działalność WZZ na Śląsku i Pomorzu Zachodnim. J. Neja szeroko i ciekawie omówił zarówno aktywność śląskich WZZ, jak i katalog działań dezintegracyjnych i represyjnych stosowanych przez SB i MO wobec takich działaczy jak Kazimierz Świtoń. Piotr Szubarczyk z IPN Gdańsk przypomniał organizowane przez Wybrzeżową opozycję uroczystości upamiętniające rocznice Grudnia '70, święto 3 Maja i 11 listopada w latach 1977-1980. Wskazał na trójmiejski fenomen jedności opozycji (SKS, WZZ, ROPCiO i RMP), która nakazywała przede wszystkim wzajemny szacunek i wspólną walkę z komunizmem. Dr Piotr Semków z IPN Gdańsk przedstawił z kolei udział działaczy WZZ Wybrzeża w organizacji strajku sierpniowego i wpływ na powstanie „Solidarności”. Prof. dr hab. Marek Latoszek z Akademii Medycznej w Gdańsku omówił problem świadomości społeczno-politycznej trójmiejskiej opozycji w latach 70. i 80. Powołując się na wyniki własnych badań socjologicznych prof. Latoszek zwrócił uwagę na wyjątkowość gdańskiej opozycji, którą wyróżniała jedność i wspólnota celów oraz wypracowanie tzw. pomorskiego modelu obronny czynnej.

Drugi dzień konferencji wypełniła dyskusja panelowa, w której udział wzięli: Bogdan Borusewicz, Andrzej Gwiazda, Aleksander Hall, Jana Karandziej, Mariusz Muskat, Kazimierz Świtoń, Anna Walentynowicz, Lech Wałęsa i Krzysztof Wyszkowski. Dyskusję prowadzili i moderowali dwaj historycy warszawscy: dr hab. Andrzej Friszke (członek kolegium IPN) oraz dr hab. Paweł Machcewicz (dyrektor BEP IPN). Pierwsza część panelu koncentrowała się na kwestii udziału SB w dezintegracji środowiska opozycyjnego Wybrzeża. Wywołało to zresztą gorącą polemikę pomiędzy Anną Walentynowicz i Lechem Wałęsą. „Nigdy nie donosiłem, nie byłem agentem” – oświadczył były Prezydent RP. Atmosferę ostudziła wypowiedź Aleksandra Halla, który przypomniał wszystkim ideowość i poświęcenie ludzi opozycji przedsierpniowej, którzy bez względu na istniejące różnice polityczne i pokoleniowe potrafili ze sobą współpracować i doprowadzić do Sierpnia '80. Dużo czasu wypełniła dyskusja, w której wzięli udział znani działacze opozycji m. in. Bogdan Lis, Błażej Wyszkowski, Jan Zapolnik, Antoni Mężydło, Ryszard Jagielski, Joanna Duda-Gwiazda, Anna Kurska i Zenon Kwoka.

Konferencję zamknął prof. Leon Kieres, który w przemówieniu końcowym zwrócił uwagę na doniosłość tego wydarzenia. Prezes IPN dziękował działaczom dawnej opozycji, którzy mimo dzielących ich różnic, zgodzili się wziąć udział w sesji zorganizowanej pod szyldem Instytutu Pamięci Narodowej.

Materiały z konferencji zostaną ogłoszone drukiem w formie książkowej.

Fot. 1 – Prezes IPN prof. dr hab. Leon Kieres, prezydent Lech Wałęsa, wicemarszałek województwa pomorskiego Bogdan Borusewicz, przewodniczący NSZZ „Solidarność” Janusz Śniadek

Fot. 2 – Od prawej poseł Maciej Płażyński, dyrektor oddziału gdańskiego IPN Edmund Krasowski, prof. Leon Kieres, Janusz Śniadek i Bogdan Lis

Fot. 3 - Uczestnicy panelu dyskusyjnego, od lewej: Krzysztof Wyszkowski, Andrzej Gwiazda i Anna Walentynowicz

Fot. 4 - Uczestnicy panelu dyskusyjnego: Lech Wałęsa i Bogdan Borusewicz

Fot. 5 - Uczestnicy panelu: Anna Walentynowicz, dr hab. Andrzej Friszke, dr hab. Paweł Machcewicz, Lech Wałęsa i Bogdan Borusewicz

Fot. 6 - Przemawia Aleksander Hall, obok Kazimierz Świtoń

Fot.7 - 2 czerwca 1978 r. Fotografia przedstawia solidarnościową głodówkę protestacyjną WZZ w obronie uwięzionego działacza SKS i WZZ Błażeja Wyszkowskiego, który podjął głodówkę w gdańskim areszcie przy ul. Kurkowej. U góry od lewej: Barbara Wyszowska, Bogdan Borusewicz, Kazimierz Szołoch, NN. U dołu: Andrzej Gwiazda, Magdalena Wyszowska (żona uwięzionego Błażeja) z synem Łukaszem, Joanna Duda-Gwiazda. Fot. ze zbiorów K. Wyszkowskiego. W siedmiodniowej głodówce prowadzonej w mieszkaniu K. Wyszkowskiego w Gdańsku przy ul. Pomorskiej wzięli udział: B. Borusewicz (KSS KOR), Piotr Dyk (SKS) i K. Wyszkowski (WZZ). Po zrobieniu tego zdjęcia do głodujących zgłosił się Lech Wałęsa, proponując współpracę. W tym samym dniu rozpoczęły się zainicjowane przez młodzieżowe środowisko ROPCiO (późniejszy RMP) modlitwy w Kaplicy Katyńskiej Bazyliki Mariackiej.

Fot.8 - Koniec maja 1977 r. Fotografia przedstawia solidarnościową głodówkę protestacyjną WZZ w obronie uwięzionego działacza SKS i WZZ Błażeja Wyszkowskiego, który podjął głodówkę w gdańskim areszcie przy ul. Kurkowej. Fot. wykonał Józef Borusewicz, fot. ze zbiorów Bogdana Borusewicza.

Fot.9 - 16 grudnia 1979 r. Składanie wieńców pod bramą nr 2 Stoczni Gdańskiej im. Lenina.

Fot.10 - 1 sierpnia 1978 r. Pierwszy numer „Robotnika Wybrzeża” - pisma WZZ Wybrzeża.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

